

Mänskliga rättigheter inom folkbildningen 2019

- Insatser inom folkhögskolor och studieförbund för att stärka kunskapen om mänskliga rättigheter i samhället

INNEHÅLL

Bakgrund	4
Mål och syfte med projektbidraget	5
Fördelning av bidraget	6
De olika projektens inriktningar	8
Slutsatser	11

Bakgrund

Regeringen har sedan 2014 gett Folkbildningsrådet i uppdrag att fördela medel till folkhögskolor och studieförbund för insatser som stärker kunskaperna om de mänskliga rättigheterna i samhället. Uppdraget är en del av regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (Skr 2016/17:29). Strategin omfattar bland annat ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet och lyfter särskilt fram betydelsen av arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället.

Ett första treårigt uppdrag att fördela 1 miljon kronor årligen 2014–2016 slutrapporterades år 2017. Därefter har uppdraget förlängts årligen med 1,5 miljoner kronor att fördela 2017 samt 2018. I december 2018 beslutade regeringen om en fortsatt insats år 2019 med 1,5 miljoner kronor. Av anslaget fick Folkbildningsrådet disponera högst 50 000 kronor för administrativa kostnader.

Oförbrukade medel om 153 950 kronor som återbetalats från 2018 års insats har förts över till 2019 och därmed blev det totala beloppet 1 603 950 kronor att fördela till projekt om mänskliga rättigheter inom folkbildningen. Sammanlagt elva projekt fick del av bidraget.

Mål och syfte med projektbidraget

Den övergripande målsättningen är att deltagare i folkhögskolornas kurser och i studieförbundens verksamheter får tillräckliga kunskaper och insikter om mänskliga rättigheter för att kunna hävda sina rättigheter samt agera så att de respekterar, skyddar och främjar rättigheter. Främst ska insatserna rikta sig till deltagare som har behov av utökade kunskaper om de mänskliga rättigheterna eller personer som utbildar sig till yrken som innebär skyldigheter gentemot enskildas rättigheter.

Syftet med insatsen är att långsiktigt stärka folkhögskolors och studieförbunds kompetens om mänskliga rättigheter samt deras förmåga att arbeta strategiskt med att stärka deltagarnas kompetens, medvetenhet och beredskap att aktivt respektera, skydd och främja mänskliga rättigheter.

Folkbildningsrådets villkor och prioriteringar

Fördelningen har skett enligt Folkbildningsrådets riktlinjer 2019. Projektbidrag får lämnas till särskilda folkbildningsinsatser som överensstämmer med insatsens mål och syfte. Bidraget får användas för att pröva ny verksamhet eller för att finansiera särskilda insatser som kompletterar, utökar eller utvecklar ordinarie folkbildningsverksamhet.

Generellt prioriterar folkbildningsrådet projekt som:

- bygger på tidigare erfarenheter av arbete med att öka kunskapen om mänskliga rättigheter
- innehåller en konkret plan för projektets genomförande
- genomförs i samverkan med andra studieförbund eller folkhögskolor.

Folkbildningsrådet strävar i sin bidragsgivning även efter en geografisk spridning, en spridning mellan studieförbund och folkhögskolor samt en effektiv användning av statens medel.

Fördelning av bidraget

Till insatserna för 2019 inkom sammanlagt 30 ansökningar, 24 från folkhögskolor och sex från studieförbund. Bedömning av ansökningarna skedde utifrån övergripande syfte och målsättning samt hur väl de mötte Folkbildningsrådets uppställda villkor och prioriteringar. Ansökningarna rangordnades och bidraget fördelades så länge medlen räckte till. Sammanlagt fick elva projekt del av bidraget, varav åtta med folkhögskolor och tre med studieförbund som projektägare. Fem av bidragsmottagarna hade fått MR-medel även år 2018.

Fördelning av projektbidrag för MR-insatser 2019

Bidragsmottagare samt medsökande	Projektets namn	Slutligt fördelat* belopp (kr)
Kvinnofolkhögskolan (Arbetarrörelsens folkhögskola i Göteborgs försöksverksamhet Gyllenhusets folkhögskoleförening)	Rätten till rättigheter	173 000
Göteborgs folkhögskola	Rätten till ett hem	18 000
Skarpnäcks folkhögskola	Rätten till min kropp - En kurs om kvinnors rättigheter kopplat till kropp och sexualitet	92 000
Sundbybergs folkhögskola	Olika tillsammans	200 000
Dalslands folkhögskola	Metodmaterial - mänskliga rättigheter i praktiken	120 000
Folkuniversitetet (Biskops Arnö folkhögskola)	På lika villkor - jämställt och jämlikt i det nya hemlandet	200 000

Medborgarskolan	Huskurage och våldsprevention i hemmet - en folkbildande insats för mänskliga rättigheter	194 273
Sigtuna folkhögskola	Kulturens kraft - kampen för mänskliga rättigheter	155 250
Nyköpings folkhögskola	Agera Mera	190 105
Bäckedals folkhögskola	Forum för utåtriktat MR-arbetet i glesbygd	42 800
Bilda	Män som aktörer för att främja rättigheter - utmana och aktivera män till att bli aktiva förändringsaktörer i jämställdhetsfrågor	200 000
Totalt slutligt fördelat belopp		1 585 428

** Det belopp som slutligen fördelades efter slutrapportering av bidragets användning. Tre projekt redovisade en mindre summa av oförbrukade projektmedel.*

De olika projektens inriktningar

Projektet har en stor bredd vad gäller inriktning - en del arbetar brett med mänskliga rättigheter medan andra fokuserar på exempelvis demokratiska rättigheter, rätten till bostad, sexuella och reproduktiva rättigheter eller rätten till kroppslig integritet och frihet från våld. Vad gäller målgrupp finns en viss övervikt av projekt som riktades till nyanlända eller kortutbildade kvinnor. Andra målgrupper var exempelvis deltagare med någon form av psykisk eller annan funktionsnedsättning, konststuderande deltagare eller föreningsengagerade män. Två av projekten är tydliga samarbeten mellan folkhögskolor och/eller studieförbund. Urvalet representerar projekt i olika delar av landet men det finns en övervikt av projekt i Stockholms- och Göteborgsregionerna.

Kvinnor som grupp var centrala i flera projekt

Kvinnofolkhögskolan höll i ett projekt där deltagare från Kvinnofolkhögskolan och försöksverksamheten Gyllenhuset inom Arbetarrörelsens folkhögskola i Göteborg förutom att delta i seminarier och föreläsningar producerade animerad film (huvudsakligen lera) utifrån olika aspekter av mänskliga rättigheter (MR). Det gestaltande arbetet kopplades till syftet att lära sig mer om MR och hur olika grupper mobiliserar sig i olika länder, hur ser det ut i Sverige idag och hur man kan hävda sina rättigheter. De färdiga filmerna visades och diskuterades vid flera tillfällen.

Skarpnäcks folkhögskola arbetade utifrån temat Att leva tillsammans – grundläggande mänskliga rättigheter med en grupp nyanlända kvinnor som deltog i Etableringskursen. Här varvades olika föreläsningar om hälsa, anatomi och MR med fysisk träning för att öka kunskapen om rätten till den egna kroppen samt sexuella och reproduktiva rättigheter och därmed öka deltagarnas frihet och självständighet.

Genom att bland annat använda sig av MR-spelets frågekort och Värdegrunds-SFI har de SFI-studerande deltagarna på Biskops Arnös folkhögskola i *Folkuniversitets* projekt fått ökade kunskaper och insikter om mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter samt om hedersrelaterat våld. Syftet var att stärka MR-innehållet i Folkuniversitetets och folkhögskolors SFI-undervisning.

Vid *Dalslands folkhögskola* samarbetade nyanlända kvinnor med kort utbildning som gick kursen Du och Ditt liv och en Integrationspedagog med att utveckla ett metodmaterial - Mänskliga rättigheter i praktiken. Materialet ska fungera som ett verktyg för lärare att använda i verksamhet om mänskliga rättigheter för målgruppen. I projektet deltog även elever från Integrationspedagogutbildningen.

Några projekt arbetade med MR-ambassadörer

Medborgarskolan arbetade med att höja kunskapen om våldets inverkan kopplat till mänskliga rättigheter. I projektet deltog lokala offentliga och ideella organisationer, där Medborgarskolan fungerade som samordnande aktör. Fyra projektanställda Huskurageambassadörer spred informationsmaterial och samtalande med boende i olika områden. De deltog också i olika möten och studiecirkelar.

Vid *Nyköpings folkhögskola* utbildades flera elever från olika kurser till att bli MR-ambassadörer. Genom projektet Agera Mera nådde dessa i sin tur ut till övriga deltagare på folkhögskolan och till utomstående personer i olika kommunala verksamheter samt i föreningslivet. Flera boende i ett närliggande bostadsområde nåddes indirekt bland annat genom en somaliska föreningen.

På *Sundbybergs folkhögskola* arbetade flera olika grupper av deltagare, bland annat somaliska kvinnor och unga vuxna aktivt med beteendeförändrande handlingar för att skapa förståelse för hur normer och förtryck samverkar. I studiecirkelform diskuterades ämnen som religion, rasism, sexism och i samarbete med andra deltagare från skrivartutbildningen utformades teaterscener som spelades upp. Deltagarna utbildades också till MR-ambassadörer.

Ytterligare teman för projekten

För att utmana och aktivera män till att bli aktiva i jämställdhetsfrågor tog *Bilda* fram en digital utbildning – ”Män som förändrar”. Materialet kan användas såväl av studiecirkelar som av enskilda personer. Poängen var att om det ska ske en förändring för de grupper som är utsatta för förtryck och orättvisor behöver majoritetssamhället och normativa grupper vara en del av förändringsprocessen. Målgruppen var anställda på *Bilda* och unga vuxna deltagare i *Bilda*s olika projekt, bland annat de i scoutrörelsen men även deltagare i ”killmiddagar”.

Mänskliga rättigheter kopplade till konst och kultur stod i fokus för projektet på *Sigtuna folkhögskola*. Genom att utveckla ämnet kulturhistoria

utbildades eleverna vid konstutbildningar om kulturens kraft och betydelse samt om konstutövare som på olika sätt tagit strid för mänskliga rättigheter med fokus på dem som kämpat för fred och kvinnors fri- och rättigheter.

Den grundläggande rätten till en bostad stod i fokus för deltagare i ämnet mänskliga rättigheter vid *Göteborgs folkhögskola*. I samarbete med föreningen Convictus fördjupade och nyanserade man förståelsen av orsaker och effekter av hemlöshet och bostadsbrist och de genomförde även en studie om hemlöshet.

Slutligen hade man på *Bäckedals folkhögskola* en fortbildningsinsats för skolans personal och bedrev en tematisk verksamhet med skolans alla deltagare. Projektet fick även en internationell inriktning. I samarbete med Service Civil International hade skolan ett utbyte med deltagare från elva länder under två veckor. Där varvades praktik/volontärverksamhet med teori/workshops.

Slutsatser

Vår samlade bedömning är att projekten i stort sett har genomförts utifrån de villkor som satts upp och den projektbeskrivning som lämnats in. I något fall har projekten reviderats i samråd med Folkbildningsrådet, på grund av oförutsägbara händelser.

Syftet med insatser som ska stärka folkbildningens kunskap och kapacitet har nåtts i olika grad. Såväl kursdeltagare som personal har fått en fördjupad kunskap och kompetens inom MR-frågorna. Det har varit en stor variation av antalet deltagare inom projekten, alltifrån ett tiotal till att man i en del projekt nådde hundratals deltagare. Även spridningen av projekten utanför deltagarna har varierat – som mest verkar Huskurageambassadörerna ha nått cirka 1500 personer. I något fall kommer personal som projektanställdes vara kvar.

Flera av projekten har resulterat i konkret material som studiematerial, handledningar, digitala utbildningar eller nytt innehåll i kursplaner. Exempelvis kommer Kvinnofolkhögskolans filmer finnas på webben och användas framöver i SFI-undervisningen.

Den korta projekttiden medför både fördelar och nackdelar. Det ger anordnarna en möjlighet att testa olika metoder eller att göra fördjupningar inom ett ämne eller kurs. Trots den korta tiden har man hunnit producera material som kan användas framöver och genomfört olika fortbildningsinsatser för personalen. Men den möjliggör inte långsiktiga satsningar - vilket innebär att man kanske inte riktigt hinner förankra en idé eller en metod.

Statsbidraget har fördelats sedan 2014 och ska även fördelas för år 2020. Det innebär att det snart finns sju års erfarenheter som med fördel skulle kunna kartläggas och följas upp för att skapa en bank av lärande exempel, fånga upp lärdomar, framgångsfaktorer och få möjlighet att sprida råd, tips och metoder mer systematiskt. Men också för att ta reda på vilka insatser som behövs och kunna arbeta mer strategiskt framöver. Med årliga korta insatser ser vi att det går att göra viktiga insatser som kan sätta MR-kunskapen i fokus. Ett mer långsiktigt uppdrag, som satsningen 2014–2016, skulle dock ge Folkbildningsrådet större möjligheter att arbeta strategiskt, identifiera behov och bygga vidare på tidigare erfarenheter. Det skulle

också skapa förutsättningar för folkbildningen att arbeta mer långsiktigt. Exempelvis skulle det vara en fördel om bidraget kunde fördelas till projekt för tolv månader i taget (exempelvis med start 01-01 och projektslut 12-31) och med möjlighet att förlänga, i likhet med satsningen 2014-2016.

